

Uluslararası
Uygur Araştırmaları Dergisi
2016/8

Çağatay Türkçesiyle Yazılan ve Geleneksel Meslekleri Konu Alan Risalelerin Araştırılması, İncelenmesi ve Yayımlanması Projesi Kapsamında Yayımlanan Eserler-1

Kamile SERBEST*

Bu tanıtım ve değerlendirme yazısında, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi BAP birimi tarafından desteklenen ve Doç. Dr. Adem ÖGER'in yürütücü olduğu "Çağatay Türkçesiyle Yazılan ve Geleneksel Meslekleri Konu Alan Risalelerin Araştırılması, İncelenmesi ve Yayımlanması" başlığını taşıyan proje kapsamında yayımlanan iki eser tanıtılmıştır.

Risâle-i Tegürmendçilik (Değirmencilik Risalesi), Editör: Adem Öger-Filiz Kılıç, Ankara: Gazi Kitabevi, 2016, 102 s.

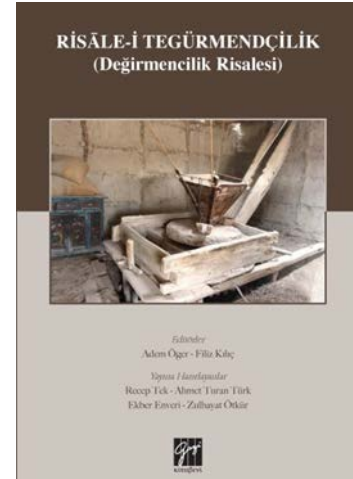
Poje kapsamında yayımlanan ilk eser, Risâle-i Tegürmendçilik (Değirmencilik Risalesi) başlığını taşımaktadır. Eser, *Ön Söz, Giriş, Birinci Bölüm: Geleneksel Meslek Kavramı Üzerine, İkinci Bölüm: Uygurlarda Risalecilik Geleneği ve Risalelerin Özellikleri, Üçüncü Bölüm: Türklerde Değirmencilik, Dördüncü Bölüm: Risale-i Tegürmendçilik ve Özellikleri, Beşinci Bölüm: Transkripsiyonlu Metin, Dizin ve Sözlük, Sonuç, Kaynaklar, Faksimile Metin* bölümlerinden oluşmaktadır.

Eserin *Ön Söz* kısmında proje ve söz konusu çalışmaya ilişkin genel bilgilere yer verilmiş, yüzyıllarca sözlü gelenek aracılığıyla aktarılan geleneksel mesleklere ilişkin bilgi ve tecrübelerin özellikle 18. ve 19. yüzyılda Çağatay yazı dilinde "risale" adıyla yazıya geçirildiği belirtilmiştir. Temelde sözlü gelenek ve kaynaklardan beslenen risale yazma geleneğinin çok yaygın olduğu Uygur Türklerinde, geleneksel mesleklerin ve bunların yasağı olarak tanımlayabileceği risalelerin sayısının tam olarak bilinmediği, ancak yapılan araştırmalarda, farklı ülkelerdeki kütüphane kataloglarında 40 mesleğe ilişkin 120 civarında risale tespit edildiği ifade edilmiştir.

Çalışmanın *Giriş* kısmında ilk olarak risale kavramı ve Çağatay Türkçesiyle yazılmış risalelerin bulunduğu kütüphaneler hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra çalışmaya konu olan "Risâle-i Tegürmendçilik" isimli yazmanın St. Petersburg'da bulunan Rusya Bilimler Akademisi Doğu Bilimi Enstitüsü Kütüphanesi A 408 numarada kayıtlı olup 27 sayfadan ibaret olduğu bilgisine yer verilmiştir.

Geleneksel Meslek Kavramı Üzerine başlığını taşıyan *Birinci Bölüm*'de gelenek, geleneksel meslek ve mesleki örgütlenme konuları üzerinde durulmuştur.

Eserin *Uygurlarda Risalecilik Geleneği ve Risalelerin Özellikleri* başlıklı *İkinci Bölüm*'de ise Uygurlarda risalecilik geleneği ve risalelerin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde risalelerden her biri farklı bir mesleği konu almakla birlikte, yapısal olarak bütün risalelerin aynı kurguya sahip olduğu ifade edilmiştir. Risalelerde yapısal olarak şu

* Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Nevşehir-TÜRKİYE, E-posta: kamile.serbest0@gmail.com.

özelliklere yer verildiği belirtilir: Risalelerin “Besmele” “Hamdele” ve “Salvele” ile başladığı, Allah’ın Cebrail aracılığıyla bir mesleği bir peygambere nasıl öğrettiği; peygamberden sonra mesleği icra eden pirlar hakkında bilgi verildiği; mesleğin icrasında okunması gereken ayet ve hadislerin belirtildiği; mesleğin erkânının maddeler halinde sıralandığı; mesleği icra edenin taşıması gereken dinî vasıfların yer aldığı ve mesleğin pirlarına her daim dua edilmesinin tekraren vurgulandığı belirtilmiştir.

Türklerde Değirmencilik başlığını taşıyan *Üçüncü Bölüm*’de Hunlardan günümüze kadar Türk kültüründe değirmencilikğin yeri ve önemi üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın *Dördüncü Bölüm*’ü *Risale-i Tegürmendçilik ve Özellikleri* başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, çalışmanın asıl konusunu oluşturan Risale-i Tegürmendçilik (Değirmencilik Risalesi) isimli eserin içerik ve işlev özellikleri tanıtılıp değerlendirilmiştir. Mesleğin pirlari, meslekte kullanılan araç-gereçlerin isimleri, mesleğin erkân ve adabı, mesleğin icrasında okunması gereken ayet ve dualar gibi hususlar değerlendirilmiştir.

Eserin *Transkripsiyonlu Metin* başlıklı *Beşinci Bölüm*’ünde çalışmaya konu olan eserin transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir. Çalışma *Dizin ve Sözlük, Sonuç, Kaynaklar ve Faksimile Metin* ile tamamlanmıştır.

***Risâle-i Kassâblık (Kasaplık Risalesi)*, Editör: Adem Öger-Filiz Kılıç, Ankara: Gazi Kitabevi, 2016, 181 s.**

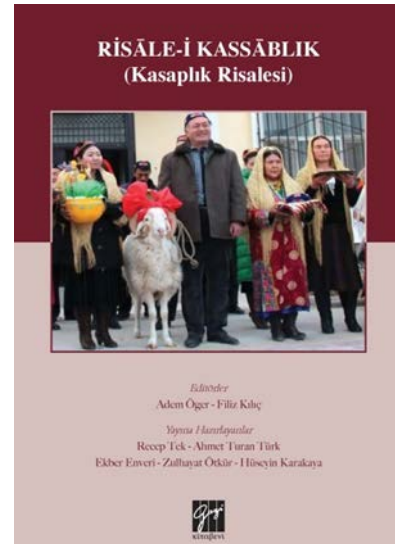
Proje kapsamında yayımlanan ikinci eser, Risâle-i Kassâblık (Kasaplık Risalesi) başlığını taşımaktadır. Eser, *Ön Söz, Giriş, 1. Bölüm: Geleneksel Meslek Kavramı Üzerine, 2. Bölüm: Uygurlarda Risalecilik Geleneği ve Risalelerin Özellikleri, 3. Bölüm: Türklerde Kasaplık, 4. Bölüm: Risâle-i Kassâblık ve Özellikleri, 5. Bölüm: Transkripsiyonlu Metinler, Dizin ve Sözlük, Sonuç, Kaynaklar, Faksimile Metinler* bölümlerinden oluşmaktadır.

Eserin *Ön Söz* kısmında, proje ve kasaplık risalesi hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın Giriş kısmında, ilk olarak Uygurlara ait yazmalar ve bulunduğu kütüphaneler hakkında bilgi verilmiş, ardından çalışmada incelenen yazmaların birincisinin Lund Üniversitesi Gunnar Jarring koleksiyonunda Prov. 36 (Lund 36) numarada kayıtlı olup 69 sayfadan ibaret olduğu; ikinci eserin ise St. Petersburg’da bulunan Rusya Bilimler Akademisi Doğu Bilimi Enstitüsü Kütüphanesinde A 379 (SP, A379) numarada kayıtlı olup 24 sayfadan ibaret olduğu bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın içerik incelemesinde Gunnar Jarring koleksiyonunda bulunan yazmanın esas alındığı ve iki eser arasındaki farklılıkların dipnotlarda verildiği belirtilmiştir.

Çalışmanın *Geleneksel Meslek Kavramı Üzerine* başlıklı *1. Bölüm*’ünde, gelenek, geleneksel meslek ve özellikleri üzerinde durulmuştur.

2. Bölüm, Uygurlarda Risalecilik Geleneği ve Risalelerin Özellikleri başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, risale kavramı, Uygurlara ait geleneksel meslekleri konu alan risalelerin yapı, içerik ve işlevi gibi özellikleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmanın *Türklerde Kasaplık* başlığını taşıyan *3. Bölüm*’ünde, Türklerin göçebe yaşam tarzına bağlı olarak geliştirdikleri kültürel yapı içerisinde kasaplık mesleğinin önemi ve tarihi dönemlerdeki gelişim ve değişimi üzerinde durulmuştur.

Eserin *Risāle-i Kassāblik ve Özellikleri* başlığını taşıyan *4. Bölümü*'nde, kasaplık mesleğine ilişkin yazmalar yapı ve içerik bakımından değerlendirilmiştir. Bu bölümde mesleğin ortaya çıkışı, pirleri, kuralları, mesleğin icrasında okunması gereken ayet ve dualar incelenmiştir.

Eserin *5. Bölüm*'ü *Transkripsiyonlu Metinler* başlığını taşımaktadır. Bu bölümde incelenen iki yazmanın transkripsiyonlu metinlerine yer verilmiştir.

Çalışma, *Dizin ve Sözlük, Sonuç, Kaynaklar, Faksimile Metinler* ile tamamlanmıştır.

Çağatay Türkçesi başta olmak üzere Türk dili ve folkloru üzerine yapılacak çalışmalar için önemli kaynak teşkil eden bu projeyi ve proje kapsamındaki eserleri Türklük bilimine kazandıran Doç. Dr. Adem Öger ve proje ekibine teşekkür ederiz.